

Nr 117.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1942 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till lasarets- och tuberkulossjukvårdens utbyggande å Gotland.

(3:e avd.)

I propositionen nr 226 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 10 april 1942, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att, därest Gotlands läns landsting beviljas statsbidrag enligt kungörelsen den 20 juli 1939 (nr 537) angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnavdelningar vid eller i anslutning till lasarett och kungörelsen samma dag (nr 538) angående statsbidrag till driften av barnavdelningar vid eller i anslutning till lasarett m. m., bidraget må, oberoende av invånarantalet inom landstingsområdet, beräknas för 14 vårdplatser;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må enligt av departementschefen angivna grunder bevilja Gotlands läns landsting bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo till sanatorium om 64 vårdplatser med 302,750 kronor;

dels föreskriva, att beträffande sist ifrågavarande bidrag skola i tillämpliga delar gälla de för byggnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet stadgade grunder ävensom de närmare villkor i övrigt, som kunna av Kungl. Maj:t bestämmas;

dels medgiva, att, därest Gotlands läns landsting enligt gällande grunder för statsbidrag till anordnande av skyddsrum m. m. vid beredskapssjukhus blir berättigat till bidrag för barn- eller barnbördsavdelningen vid lasarettet i Visby eller sanatoriet i Follingbo, kostnaderna för anordnande av skyddsrum och mörklägningsanordningar må helt bestridas av statsmedel;

dels ock till Bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 302,750 kronor.

Av propositionen inhämtas, att den slutna kroppssjukvården på Gotland för närvarande har följande resurser: ett odelat lasarett i Visby om 120 sängar, en tuberkulossjukstuga (B-typ) i Follingbo om 25 sängar samt ett epidemisjukhus i Visby om 64 sängar, varav 18 platser tagits i anspråk såsom en provisorisk avdelning för vård av tuberkulösa. Härtill komma de å ön befintliga militära sjukvårdsinrättningarna. Dessa anstalter ha visat sig icke fylla Gotlands behov av slutna kroppssjukvård. Dels är platsantalet otillräckligt, dels saknas specialavdelningar. Gotlänningarna hava därför i stor utsträckning måst anlita fastlandets vårdmöjligheter, i fråga om tuberkulosvård jubileumsfondens sanatorier jämte barnsanatoriet i Rävlanda samt i

fråga om övrig specialvård framför allt sjukhus i Stockholm. Med hänsyn till olägenheterna av att bereda vård för svårt sjuka så långt från hemorten har en stark opinion påyrkat en utbyggnad av den slutna kroppssjukvården på ön.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag grundar sig på en av *Gotlands läns landstings förvaltningsutskott* gjord framställning i ämnet (propositionen sid. 2—4).

I ärendet ha *yttranden* avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret och arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse (propositionen sid. 4—7).

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Såsom av det anförda framgår äro sjukvårdsförhållandena på Gotland för närvarande icke tillfredsställande. Dels är platsantalet otillräckligt, dels saknas helt specialavdelningar. Öns befolkning har därför icke i samma utsträckning som landets övriga invånare kunnat draga nytta av den medicinska vetenskapens utveckling och rön under senare år.

Orsaken till nu nämnda förhållande är framför allt att söka i länets isolerade läge och svaga ekonomiska bärkraft. För att länet skall mäka med att uppbygga en sjukvårdsorganisation, som motsvarar utvecklingens krav, torde det därför vara nödvändigt, att statens insats i viss utsträckning utmätas efter gynnsammare principer än statsbidragsförfattningarna förutsätta. Frågan om ett utökat statsbidrag torde böra underställas riksdagens prövning.

Av förvaltningsutskottet har uppgjorts en plan för utbyggnad av länets lasarets- och tuberkulossjukvård för en sammanlagd kostnad av 2,892,350 kronor, vari icke ingå kostnader för inventarier och utrustning. Det är emellertid avsett, att utbyggnaden skall försiggå etappvis. I enlighet härmed skulle i första etappen — om vilken i detta sammanhang är fråga — dels inrättas en barnbörds- och en barnavdelning vid lasarettet i Visby samt uppföras vissa nybyggnader vid lasarettet för bostads- och ekonomiändamål, dels ock den planerade utbyggnaden av tuberkulossjukvården helt komma till utförande. Byggnadskostnaderna för detta alternativ beräknas till 1,293,400 kronor.

Beträffande barnbördsavdelningen har jag senare för avsikt att föreslå ett enligt gällande författning utgående statsbidrag av högst ($17 \times 2,500$) 42,500 kronor.

I fråga om barnavdelningen är det av medicinalstyrelsen föreslagna statsbidraget per vårdplats beräknat i enlighet med kungörelsen den 20 juli 1939 (nr 537) angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnavdelningar vid eller i anslutning till lasarett. Enligt nämnda kungörelse må emellertid det sammanlagda statsbidraget utgå för högst två vårdplatser på varje tal av 10,000 av sjukvårdsområdets invånare. Då den planerade barnavdelningen är avsedd att inrymma 14 vårdplatser men invånarantalet i sjukvårdsområdet vid 1941 års ingång uppgick till allenast 58,444 och sålunda endast motiverar bidrag till 10 platser, erfordras riksdagens medgivande för beviljande av statsbidrag till överskjutande fyra vårdplatser. På de av medicinalstyrelsen anförda grunderna finner jag skäligt, att den i statsbidragskungörelsen angivna begränsningen icke iakttages i förevarande fall och föreslår därför inhämtande av riksdagens medgivande härtill. Likartat medgivande bör inhämtas såvitt angår driftbidraget till avdelningen. Byggnadsbidraget skulle härigenom komma att uppgå till ($14 \times 3,000$) 42,000 kronor.

I fråga om tuberkulossjukvården innebär förslaget, att tuberkulossjukstugan i Follingbo, som för närvarande inrymmer 25 vårdplatser, om- och tillbygges till ett sanatorium om 64 vårdplatser. Kostnaderna för själva sjukhusbyggnaden, utgifter för anskaffande av inventarier och utrustning ej inbegripna, beräknas till 590,800 kronor. Planerad nybyggnad av bostadshus för

underläkare, vaktmästare och kvinnlig personal beräknas därjämte till 145,400 kronor.

Enligt gällande statsbidragskungörelse, vilken ej är tillämplig å ombyggnadsarbeten, utgår statsbidrag med högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden, dock högst 2,000 kronor per vårdplats. Medicinalstyrelsen har nu föreslagit, att bidrag skall beviljas med 5,000 kronor för envar av de 39 nya sanatorieplatserna eller tillhoppa 195,000 kronor. Såsom motiv härför har hänvisats till den höga tuberkulosfrekvensen, det ringa befolkningsunderlaget, storleken av landstingsskatten och det svaga skatteunderlaget. Styrelsen har därjämte erinrat om att statsbidrag med nämnda belopp utgått för vårdplatser vid Norrbottens och Jämtlands läns central-sanatorier. Med hänsyn till de av medicinalstyrelsen åberopade omständigheterna anser jag mig böra tillstyrka medicinalstyrelsens förslag i denna del.

Enligt de föreliggande byggnadsplanerna skulle den nuvarande tuberkulos-sjukstugan i Follingbo bliva föremål för en genomgripande ombyggnad, varav den, enligt vad medicinalstyrelsen vitsordar, är i stort behov. Till denna ombyggnad kan statsbidrag författningsenligt icke utgå. Enligt medicinalstyrelsen göra emellertid de föreliggande särskilda förhållandena ett dylikt bidrag i detta fall motiverat. Beträffande grunderna för statsbidrags utgående framlägger medicinalstyrelsen två olika alternativ. Enligt det ena skulle jämväl i detta fall bidraget bestämmas till 5,000 kronor per vårdplats. Därifrån skulle dock frånräknas ett belopp, motsvarande det förut till sjukstugan beviljade statsbidraget, efter vissa grunder reducerat med hänsyn till värdeminskning å byggnaden. Statsbidraget skulle enligt detta alternativ uppgå till 4,310 kronor för vårdplats eller för 25 vårdplatser 107,750 kronor. Enligt det andra alternativet skulle statsbidraget utgå med hälften av statsbidraget för de nya vårdplatserna eller 2,500 kronor för vårdplats. Statsbidraget för 25 vårdplatser skulle enligt denna beräkningsgrund utgöra 62,500 kronor. För sin del förordar medicinalstyrelsen förstnämnda alternativ.

Jämväl enligt min mening är det skäligt, att statsbidrag utgår även till ombyggnaden. Beträffande storleken av statsbidraget förordar jag det av medicinalstyrelsen i första hand framförda alternativet och tillstyrker alltså, att i statsbidrag till ombyggnad av de 25 nuvarande vårdplatserna vid Follingbo tuberkulossjukstuga beviljas ett belopp av 107,750 kronor.

Sammanlagda statsbidraget för om- och tillbyggnad av ifrågavarande tuberkulossjukstuga skulle i enlighet med det anförda uppgå till (195,000 + 107,750) 302,750 kronor. Statens bidrag till sjukhusbygget i Visby skulle uppgå till 84,500 kronor.

De medel, som av riksdagen anvisats dels till bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter, dels ock till bidrag till uppförande eller inrättande av barnavdelningar vid lasarett m. m. torde förslå till beviljande av statsbidrag åt förutnämnda barnbörds- och barnavdelningar.

Å anslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter finnas däremot medel icke tillgängliga för täckande av de utgifter, som uppkomma vid bifall till i det föregående framlagda förslag om statsbidrag till om- och tillbyggnadsarbeten vid tuberkulossjukstugan i Follingbo. För detta ändamål torde därför under rubriken Bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo böra anvisas ett reservationsanslag av 302,750 kronor.

Enligt gällande grunder för statsbidrag till anordnande av skyddsrum m. m. vid beredskapssjukhus må kostnaderna för anordnande av skyddsrum och mörklägningsanordningar i byggnader, som i fredstid av landsting drivas som sjukhus, och som enligt vederbörligen godkända planer äro avsedda att tagas i anspråk såsom beredskapssjukhus, intill en tredjedel bestridas av statsmedel. Sålunda beviljat statsbidrag utanordnas från det å tilläggsstat II för

budgetåret 1939/40 anvisade, till medicinalstyrelsens förfogande ställda reservationsanslaget till utrustning m. m. av beredskapssjukhus. Jag föreslår, att, därest de sjukhusbyggnader, vilka ingå i den nu aktuella utbyggnaden av Gotlands läns lasarett- och tuberkulossjukvård, komma att upptagas i planen för beredskapssjukhus, kostnaderna för anordnande av skyddsrum och mörklägningsanordningar må helt bestridas av statsmedel.

Utskottet.

Med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter vill utskottet icke motsätta sig, att statens insats för sjukvården på Gotland i den av departementschefen angivna utsträckningen utmätas efter gynnsammare principer än statsbidragsförfattningarna förtsätta. Det föreslagna anslaget till bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo bör emellertid för utjämning av huvudtitelns slutsumma avrundas till 302,800 kronor. Utskottet får alltså med tillstyrkande i övrigt av bifall till Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må

I. medgiva, att, därest Gotlands läns landsting beviljas statsbidrag enligt kungörelsen den 20 juli 1939 (nr 537) angående statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnavdelningar vid eller i anslutning till lasarett och kungörelsen samma dag (nr 538) angående statsbidrag till driften av barnavdelningar vid eller i anslutning till lasarett m. m., bidraget må, oberoende av invånarantalet inom landstingsområdet, beräknas för 14 vårdplatser;

II. medgiva, att Kungl. Maj:t må enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 10 april 1942 angivna grunder bevilja Gotlands läns landsting bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo till sanatorium om 64 vårdplatser med 302,750 kronor;

III. föreskriva, att beträffande det under II. avsedda bidraget skola i tillämpliga delar gälla de för byggnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet stadgade grunder ävensom de närmare villkor i övrigt, som kunna av Kungl. Maj:t bestämmas;

IV. medgiva, att, därest Gotlands läns landsting enligt gällande grunder för statsbidrag till anordnande av skyddsrum m. m. vid beredskapssjukhus blir berättigat till bidrag för barn- eller barnbördsavdelningen vid lasarettet i Visby eller sanatoriet i Follingbo, kostnaderna för anordnande av skyddsrum och mörklägningsanordningar må helt bestridas av statsmedel;

V. till *Bidrag till om- och tillbyggnad av tuberkulossjukstugan i Follingbo* för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 302,800 kronor.

Stockholm den 15 maj 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 118.